יב א מיי' פ"ז מהל' ערכין הל'

הלכה ט ועי׳ בהשגות ובמ״מ

טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ז

ווברב אלפס כתובות פי"א דף

[וברב חנפס כתובות פי"ח דף קכג.]: יד ג מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה יט: מו ד מיי' פ"ו מהלכות שבועות

וכייה ומתנה הלכה ט נטוש"ע

חו"מ סימן רמח סעיף ג] (טוש"ע אה"ע סי קב סעיף ז):

יז ו מיי׳ פכ״ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ו ועיין בהשגות ובמ״מ ובל״מ ופי״ז מהלכות

אישות הלכה ט ועייו בהנ"ל

טוש"ע אה"ע סי קב סעיף ו:

גליון הש"ם

גמרא מר סבר יש לו הפרה. עיין תוו"ע פ"ה מ"ה דנכורות ד"ה נני הכנקת:

הלכה ח סמג לאויו רמא

:ס קעג:, ב"ב קעג:, ב") שם קעד יו) כל קבב, (ב) עם קבר. [שבועות מב:], ג) [קדושין סג: ב"מ ה:], ד) [גיטין לו. מכות טו. בכורות מו.], ד) נזיר ל: ב"ב קכ:, ו) ב"ב קעל:, ו) וב"ק לב. וש"כן, ה) וכתובות לה: ב"ב קלו. קעד: סוטה כא:],

מוסף רש"י

הערב לאשה בכתובתה, ואיו הערב לאשה בכתובתה. ומין לבעל נכסים והיה בעלה מגרשה ולריך הערב לפורעה כתובתה מכיסו, ידירנה הנאה. ידירנה הבעל הנאה על דעת רבים נדר שאין לו הפרה שלא יוכל להחזירה, שחץ כן הפרט בעמו זכל להחזיר את דחיישינן שמא דעתו להחזיר את אשתו ולאכול כחובתה לאחר שנתקבלה כחובתה מן הערב וקנוניא בעלמא הוא דעבדי בעל ואשתו על נכסיו של ערב ורשב"ם יוטמוו על ננסף של עול (ושב"ם ב"ב קעג:). מנה לפלוני בידי. הגניהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי (שבועות מב:). אין אדם חוטא ולא לו. גדכר שאינו נהנה ממנו (קדושין סג:) בשביל יולשין (שבועות מב:). על דעת רבים. אמרו לו הרי אנו מדירים רבים. חמרו נו הכי חנו מדיכים חותך על דעתנו (גיטין לו.) על דעת רבים ועל דעת ב"ד (מכות מו). איזהו רשע ערום. המתעבר על ריב לח לו ומבעל מחשבת הנותן שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וברצונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד אחריך, ערום דמכל מקום מצליח הוא ומה שעשה עשוי, שהנותן לא מיחה בשעת המתנה כרשב"ג לילוט לפשמו יטמומט כל על דלמת לם קדם רלשון ומכר מה שעשה עשוי, כי אין לאחריך אלא מה שישייר רלשון והרי לא שייר כלוס (רשב"ם ב"ב קעד:).

רבינו גרשום מתני': המקריש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה. הרי היו . הנכסים משועבדים לכתובה ואינז הנסים משועבדים לכתובה האינן קדושין הקדש גמור ואם מגרש את אשתו הרי היא גובה מאותו הקדש: [ר' אליעזר אומר כשהוא מגרש ידירנה] ידור הנאה. שלא מגרש ידירנה] יחזירנה ולא יהנה ממנה עוד רחיישינז שמא בתחבולה עשה את זה שבשביל כך גירשה כדי שתגבה כתובתה מן ההקדש ואח"כ יחזירנה ויאכל הנכסים עמה: [ור' יהושע אומר אינו צריך. להדירה]: הערב לאשה ככתובתה. אדם אחר שנעשה לה ערב ע"י בעלה בשעת נשואיה שאם לא יפרע לה בעלה כתובתה כשיגרשנה שיפרע לה הוא והיה בעלה מגרשה כדי שתחזור על . זערב לתובעו כתובתה: וידירנה. ותוב לתבנו כתבוחה (דים). דחיישינן שמא עשו קינוניא]: גמ': מנה לפלוני בידי נאמן. דאותו מנה אינו קדוש דאינו שלו: **ודברי הכל.** בין ר׳ אליעזר בין ר יהושע דנאמן: דאין אדם. שמת הושא לומר אינו הקדש לצורך אחר אלא א"כ ודאי הוא כן): בנדר שהודר ברבים. שהדיר את אשתו ברבים (קא מיפלגי: מר סבר. ר' יהושע): יש לו הפרה. ואינו מועיל כלום הלכך מה הנאה ואינו מועיל כלום הלכך מה הנאה
יש במה שידינה לכשתגבה
כתובתה יחזירנה: (ור' אליעזר
סבר אין לו הפרה): על דעת
רבים. שהזקיקוהו רבים להדירה: יתו (הא דקתני) ר' יהושע אומר ותו נהא דקוננין די החשע אומד אינו צריך. [שידירה]: אינו מועיל שידירנה מבעי ליה הואיל ויש לו הפרה: בשאלה דהקדש קא מיפלגי. שכשהקדיש נכסיו גירש את אשתו וגבתה כתובתה מהו

בשריב מרע. דלמיתה קחי: חין חדם חוטא ולא לו. להרויח בשביל אחר לא יחטא: ר"א סבר כיון דמדרינן ליה ברבים שלא יחזירנה שוב אין לו הפרה הלכך מהני הנדר ומדרינן: יש לו הפרה. ומש"ה אינו לריך דהא לא מהני מידי: על דעת רבים. שאומרים לו נדור: בשאלה דהקדש פליגי. ר"א סבר אין נשאלין על ההקדש לחכם ואפילו אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא אפ״ה אין חכם מתיר נדרו הלכך זה המגרש את אשתו יו בהקדישו מתחרט ואינו מולא חכם שיתירנו ולכך עושה קינוניא זו ורבי יהושע סבר נשאלין על הקדש יו והכא אינו לריך לידור הנאה דאי משום קינוניא הוה עביד הוה מתשיל על נדריה ולא ש בעי לגרשה: והסניא. בניחותא דבשאלה פליגי: הו הו דברי ב"ש הן הן כו'. מחלוקת ר"א ורבי יהושע היינו נמי מחלוקת ב"ש וב"ה: הקדש טעום הקדש. ואין שאלה להקדש. הקדש טעות כגון שור לבן היולא מביתי ין הקדש ונמלא שחור: אטו כל דמגרש בבי דינה מגרש. שיחמרו לו דור הנאה ילך בלנעה ויגרשנה: דכהן הוה. רב הונא ואי הוה מגרשה לא מלי לאהדורה: כרשב"ג. במס׳ כתובות (דף נה:) האומר בשעת מיתה נכסיי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר [ואכל כו'] רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר :הראשון וה"נ הוי רשע ערום

מתני' המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר יכשיגרשנה ידור הנאה רבי יהושע אומר אינו צריך כיוצא זו בדבר ארשב"ג אף הערב ילאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קינוניא על נכסים של זה ויחזיר את אשתו: גֹמ׳ במאי המיפלגי רבי אליעזר סבר אדם עושה הינוניא על ההקדש ורבי יהושע סבר אין אדם עושה קינוניא על ההקדש ואלא הא ידאמר רב הונא ישכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין עושה קינוניא על פ הקדש לימא כתנאי אמרה לשמעתיה לא עד כאן לא פליגי אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קינוניא על ההקדש מ"ם יאין אדם חומא ולא לו איכא דאמרי בבריא דכ"ע לא פליגי ו (ראין) אדם עושה קינוניא על הקדש והכא בנדר שהודר ברבים קמיפלגי ° מר סבר יש לו הפרה ומ"ם אין לו הפרה ואיבעית אימא דכ"ע נדר שהודר ברבים ייש לו הפרה והכא בנדר שהודר על דעת רבים קמיפלגי ואלא הא דאמר אמימר סנדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה ותו רבי יהושע אומר אינו צריך אינו מועיל מיבעי ליה אלא הכא בשאלה דהקדש קמיפלגי והתניא המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר כשהוא מגרשה ידור הנאה רבי יהושע אומר אינו צריך וא"ר אלעזר ברבי שמעון הן הן דברי בית שמאי הן הן דברי ב"ה סשב"ש אומרים הקדש מעות הקדש וכ"ה אומרים קבלו

הקדש מעות אינו הקדש: וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו': ∘משה בר עצרי ערבא זו דכלתיה הוה ורב הוגא בריה צורבא מרבגן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דנסבי עצה לרב הונא דליגרשה לדביתהו ותיתבע כתובתה מאבוה ולהדרה מיהדרי א"ל רבא והאנן ידור הנאה תנן ואביי אמו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגלאי מלתא דכהן הוה אמר אביי ״בתר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביי הכי יוהאמר אביי איזהו רשע ערום דוה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן דו [שמעון בן] גמליאל בריה שאני וצורבא מרבגן שאני ותיפוק ליה דערב יו ידכתובה לא משתעבד

מנססים משועבדים ומהקדש דהוי כמשעבדי כדאיתא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מב: ושם) אלא בשבועה וכיון דלא חיישינן שעשה קינוניא להודות כמה חייב כמו כן אין לחוש כאן שמגרש אשתו ולחזור ולישאנה שאין סברא שיעשה קינוניא על ההקדש גבי גירושין יותר מש"מ יש: בזר סבר יש דו הפרה. וא"ת נהי נמי דיש לו הפרה מ"מ קי"ל דלריך לפרט הנדר וא"כ אי אתי קמי חכם לא מיפר ליה וי"ל דאין לריך לפרט הנדר כי אם הלשון שנדר בו אבל א"ל לפרש למה נדר ולא דמי לההיא דגיטין פ' השולח (דף לה:) גבי כהן שנשא אשה בעבירה דאמר עלה נודר ועובד יורד ומגרש מוז דאמרת עלה דלריך לפרש ומש"ה לא מתיר ליה חכם שהרי התם הוא נודר שלא יהנה מאשתו פסולה

כשיבא לפני חכם ומפרש לו נדרו לא יחיר לו אבל הכא לא ימנע מלהחיר אפי׳ אם ישמע הלשון שנדר: בשאלה ההקדש קמיפלגי. פי' דלר' יהושע יש שאלה לפיכך אין לריך להדיר הנאה מאשתו אם יגרשנה דלא חיישינן דמשום קינוניא לגבות מן ההקדש הוא מגרשה דלמה לו לגרשה ישאל על ההקדש ויהיה הקדש בטעות ואז לא יהיה הקדש ותימה קלת דקי"ל כבית הלל דהקדש בטעות לא הוי הקדש וא"כ יש שאלה וא"כ יש היאך קאמר רב הולא דבבריא אדם עושה קינוניא להקדש ולמה יעשה קינוניא כיון דמצי שאיל על ההקדש כמו שאמר ר' יהושע ולפי מה דפרישית לעיל ניחא דקינוניא דשבועה דבר שהוא קל עביד ולא ישאל על הקדשו אבל יזו גבי גירשה כי האי לגרש אשתו כדי להחזירה לא עביד כיון דמצי שאיל על הקדשו: ותיפוק דיה דערב הוא ובוי. מימה אמאי לא פריך הכי כל הני פירכות אמתני וי"ל דעל מתני לא רלה להקשות לפי שהיה פשוט לתרץ דהוה ליה ואשתדיף:

את אשתו וגבתה כתובתה מהו מדמה של את כל מנות מוננו. את ב-י, את כל זה המקדיש לשאול על את את כל זה המקדיש לשאול על את המה בי את ב-י, הקדשו לפני החכם ולומר אילו המה בי אינו צרי אונו צרי אונו צרי אילו בות כתובתה מן ההקדש לא הייתי מקדיש ונמצא שלא היה הקדש שהיה הקדש טעות ושמא יהיה מחזיר הייתי יודע שהיה אוני בי אינו צריך להדירה שאין אדם בי יייירי יידי אוכלים הנכסים הלכך קסבר ר׳ אליעור דידיבה הנאה כדי שלא יהא נשאל בי ווהר הקדש בי ווהרביא. בייתותא) ב"ש כ" יידי הנאה תנו, ב"ע ב" ב" ב" הנאה תנו, דב"ד הנאה תנו, דב"ד יכול להשאל על החקש שהשפלי אמו לי חבר לך אירונה: ודחיקא ליה שלמה שטנו היי הייקוש החקש שטנו היי הייבודות): ביידות הקב הייה יהיקוש החקש שטנו היי היישות הוקן. רב"ד יהיש אין על העלך היינה: ודחיקא ליה שלת, שירו מנכסיו: [הוא אנן] דרור הנאה שלא תחזירנה עוד לעולם: אמו כל דמנרש"ג) בי דינא מגרש. אפילו בפני ג' הדיוטות יכול לגרש שאינן יודעין שצריך להדירה: [דכחן הוא. שאסור בגרושה]: המשיא עצה למכור בנכסים כו'. נכסי לך ואחריך לפלוני [ירד הראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון הכא נמי רשעות וערמומית הוה דמסיב ליה עצה]: בריה שאני. [דסבר] דסוף דבר ראוי הוא ליורשו: וצורבא מרכגן שאני. דמצוה להשיאו עצה כדי שיהיו לו נכסים ויעסוק בתורה: ווטרב דכתובה לא משתטבד. כדאמר לקמז]:

אלא בבריא. דהתם קאמר ר"א דאדם עושה קינוניא על ההקדש משום דמאי דשקיל מהקדש ליהוי דידיה: אבל

בותבר' ידור הנאה. ידור שלא יחזירנה לעולם דשמא משום

ערמה מגרש לה שתגבה כתובתה מן ההקדש ויחזירנה: קינוניא. ערמה: בבן לימה כסנהי המרה לשמעסיה. ולחו דברי הכל היה:

לדור כדי לידע [אס] כוונתו להערים ולא תועיל לו כוונתו יאן שהדירוה: אלא הא רא"ר הונא שכיב מרע לפלוני בידי נאמן כו'. וא"ת והרי נפ׳ בתרא דב"ב (דף קעה. ושם) מוקי למלתיה דרב הונא בדנהיט שטרא וא"כ היכי שייך הכא חששא דקינוניא הרי השטר מקויים ביד פלוני ובודאי הושטא האמר וי"ל דע"כ איכא חששא דקינוניא דאי לא אמר מנה לפלוני בידי אפילו היה לו שטר בידו לא יטול אלא בשבועה והשתא דאמר מנה לפלוני בידי נוטל בלא שבועה וה"נ איתא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מב: ושם) גבי הא דתנן נשבעין לקטן ולהקדש ומפרש בגמ׳ עלה להקדש ליפרע מנכסי הקדש [ופריך] תנינא מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה מה לי משועבד להדיוט מה לי משועבד לגבוה סד"ח להדיוט הוא דאדם עושה קינוניא להדיוט אבל להקדש אין אדם עושה קינוניא להקדש קא משמע לן והא אמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קינוניא על ההקדש יבו הני מילי שכיב מרע דאין אדם חוטא ולא לו אבל בריא אדם עושה קינוניא להקדש אלמא אשכחן התם קינוניא גבי שבועה ה"נ אמרינן הכא מיהו תימה לפי מאי דמסיק התם דווקא בשכיב מרע אמר רב הונא דאין אדם עושה קינוניא להקדש אבל בריא אדם עושה חינוניא להקדש והכא אמר דבבריא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע ואמר רבי יהושע

לבי יגרשנה ידור הנאה. תימה לרצי למה ידור הנאה וכי מה הוא

לו לקונסה שגובה מן ההקדש וי"ל כיון דחיישינן שמא עשה קינוניא על

ההקדש או על הערב שהכנים בערבות לדידה לא קנסוה רבנן ולו ראוי

עושה והלא אינו רולה שגובה מן ההקדש ואדרבה לאשה היה

שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה

שיוויי ווחחאות מו בינא בר ארשב"ג הערב ח"א גן פליגי דאדם עושה (ש"מ וכ"ה ררה"ח. דו עלכל בכתובתה דכלתיה (ש"ח), ה] בדפו"ר כרבן דכלתיה (ש"ח), ה] בדפו"ר כרבן גמליאל. ונ"ב. ס"א רשב"ג (ש"ח), ו] דערב הוא וערב דכתובה m"m), ז] אשתו מתחרט בהקדשו ואינו (ש"מ), ת] הקדש והלכך אינו לריך (ש"מ), ע] ולא הוה בעי (ש"מ), ין מביתי ראשון הקדש (ש"ח), יו מביתי ראשון הקדש (ש"ח), יולן כשהדירוהו (צ"ק), יובן קינונית להקדש אמרי הני מילי ש"ם). יגו להחדש אבל הנוניא כי האי לגרש אשתו ולהחזירה האי לגרש אשתו ולהחזירה אפשר רב הונא כר' יהושע ש"ח", יד] יומר משאמר מנה לפלוני בידי. ליק ע"ש, ע"ם, עוז מנכם דאמרי עלה דלירן (ש"ח, עוז מלל הדלירן ש"ח, עוז מלל הרבשה כי המי [ותיכות גכי גירשה נמחק] (ש"ח).

שימה מקובצת

י. חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש. וגובה שלא בשבועה אף על גב דאין נפרעין מנכסים משועבדים להדיוט בלא שבועה יכ״ש מאלו נכסים משועבדים להקדש הכא אי מחשש קנוניא ובמתני' נמי אמר יבי יהושע דאין צריך לידור להוציא עצמו מחשש קנוניא. להוציא עצמו מחשש קנוניא. תוס' הרא"ש ז"ל: מ"ם אין אדם חומא ולא לו. ולהכי אמר רב הונא במילתיה שכיב מרע דכולהו מודו אבל בבריא פליגי, א"נ רב הונא אמר דוקא שכיב א"נ רב הונא אנו היאה שב ב מרע לא חיישינן לקנוניא דאין אדם חוטא ולא לו אבל בבריא אום חוטא דלא לד אבל בבויא חיישינן לקנוניא ואף ר' יהושע מודה, דהא דלא חייש ר' יהושע במתני' לקנוניא משום דאמרי רודאי לא היה מגרש את אשתו לעשות קנוניא להקדש דאם הוא מתחרט על שהקדיש את נכסיו ישאל על הקדשו וזה נוח וקל לעשות ממה שיגרש את אשתו, אבל בהא דרב הונא חייש לקנוניא דנוח לו לומר מנה

אין מדירין אותה, דאי לא תימא הכי מאי קאמר אביי אטו כל מאן דמגרש בבי דינא מגרש, מאי נפקא מינה אם לא יגרש בב״ד מ״מ כשתבוא לגבות כתובתה מחמיה ידירנה הנאה, ולא נהירא לי דא״כ מה הועילו חכמים בתקנתם וכי כל המגרש את אשתו שואלין אותו בית דין אם יש לאשתו ערב בשביל כתובתה שידירוהו הנאה. ואף את״ל אי אפשר שלא יצא הקול בעיר שיש לה ערב בכתובתה מכל מקום אכתי ילאטהו כול בשל כומבות שירית הנפתי הקור את לא אנשני של אים ביל של ביל של היל ביל של היל בינו של היל ביל הקור לק היגרשנה בעיר אחרת, ועוד דמילתא בלא טעמא הוא ומה אם ב"ד בלא תביעתו דורשין טובתו וטונעין לאלם הוא עצמו לא כ"ש, על כן אני אומר אם ידעו בית דין הערבות מדירין אותו כ"ש אם לא הדירום ב"ד והערב תובע בשעה שהיא באה לגבות שידירום, ומתני לאשמועינן דב"ד היודעים בערבות לא ישתדלו בערבות עד שידירוהו הנאה ואפילו אם אין הערב שם או אם ישנו שם ושותק כגון זה פתח פיך לאלם, והכי קאמר אביי אטו כל מאן דמגרש בבי דינא שיודעין שחמיה נתערב בכתובתה הוא מגרש ילך לב״ד שאין יודעין הערבות ייגרשנה ותו ליכא למיחש שידירנה חמיה הנאה כשתתבע כתובתה דודאי אי הוה ידע בגירושיז היה מוחה שלא יגרשנה עד שידור הנאה כי היה יודע שאז לא יגרשנה אבל כיוז שנתגרשה ניחא ליה טפי שתאכל כתובתה עם בנו משתכניסנה לאיש אחר. תוס׳ הרא״ש ז״ל:

ערב

דאין אדם עושה קינוניא להקדש וא"כ

נימא דרב הונא דלא כרבי יהושע

וי"ל דקינוניא זוטרתי כגון להפטר

עלמו משבועה בריא עושה הינוניא

להקדש יגו ומ"מ מייתי שפיר ממילתא

דרב הונא על מתני׳ מכ״ש דאפילו

קינוניא בשבועה א"ר הונא דאין אדם

עושה להקדש כ״ש קינוניה דמתניתין

לגרש אשתו: דחוקה אין אדם

חומא ולא לו. ולכך נאמן להגבותו

בלא שבועה ואע"ג דאין נזקקין

ל) פיר רפיטו בזה הוא היפוך מפיי כל המפכשים ז"ל דאדרכה ר"א סכר דיש שאלה בהקדש כנ"ה ופשוט ד"ל דגם הרמנ"ה ז"ל גפ"יז מהלכות ערכין פירש כן מספלק בזה מה שחמה עליו הר"ן בפי"א דכסובות וגם מה דהקשו המפרשים דר"א אדר"א דפסחים מ"ז ודו"ק.
 ב) נראה דל"ל בבי דינא רבא זכן גרס רפיט בהדיא בב"ב קע"ד ע"ש.